

У порядку обговорення

Роль міжнародної стандартизації в економічному розвитку України

О. Бікбулатова, виконавач обов'язки наукового співробітника,
Б. Гриньов, академік НАН України, головний науковий співробітник, голова ТК 99,
Ю. Даниленко, провідний інженер,
О. Жихарева, інженер 1-ї категорії,
А. Зінов'єва, провідний інженер,
В. Любинський, завідувач відділу метрології, заступник голови ТК 99,
 Інститут сцинтиляційних матеріалів НАН України, м. Харків

Роль международной стандартизации в экономическом развитии Украины

О. Бикбулатова, исполняющий обязанности научного сотрудника,
 Б. Гринев, академик НАН Украины, главный научный сотрудник, председатель ТК 99 Украины,
 Ю. Даниленко, ведущий инженер,
 О. Жихарева, инженер 1-й категории,
 А. Зиновьева, ведущий инженер,
 В. Любинский, заведующий отделом метрологии, заместитель председателя ТК 99,
 Институт сцинтилляционных материалов НАН Украины, г. Харьков

The Role of International Standardization in the Economic Development of Ukraine

O. Bikbulatova, Deputy Researcher,
 B. Gryniiov, Academic of National Academy of Sciences (NAS) of Ukraine, Head of TC 99,
 Yu. Danylenko, Leading Engineer,
 O. Zhikhareva, Engineer of the First Category,
 A. Zinovieva, Leading Engineer,
 V. Liubynskiy, Metrological Department Chief, Deputy Head of TC 99,
 Institute for Scintillation Materials of NAS of Ukraine, Kharkiv

У статті проведено порівняльний аналіз досвіду передових країн щодо роботи з міжнародної стандартизації. Визначено пріоритетні напрямки підвищення ефективності національної стандартизації.

Значну роль у виробництві конкурентоспроможної якісної продукції, ощадливому використанні природних та матеріальних ресурсів як основи сталого розвитку національної економіки відіграє стандартизація.

Саме стандартизація має стати важливою частиною економічної політики України, потужним представником українських інтересів на міжнародному ринку. Постійний систематизований розвиток напрямків стандартизації повинен стати невід'ємною частиною програм наукових досліджень, просування нових технологій.

У [1] зазначено, що «за оцінками міжнародних експертів, відставання у запровадженні чи модернізації технологій в Україні все більше визнається як основне пояснення відставання України у рівні продуктивності чи прибутків підприємств». Під час вивчення ряду публікацій за цією темою [1–3] встановлено, що пріоритетність запровадження міжнародних та європейських стандартів має бути основою державної політики України.

Міжнародні стандарти є джерелом найважливішої інформації, оскільки в них зібрано норми і правила, основані на досягненнях у різних галузях техніки, технології, практичного досвіду, та визнані методом консенсусу, оскільки в роботі над ними беруть участь багато фахівців з різних країн. Міжнародні стандарти допомагають налагодити відносини між різними країнами з економічних і наукових питань та уникати додаткових витрат на отримання сертифікатів або проведення багаторазових випробувань [2]. Вони створюють передумови для охорони та захисту довкілля, безпечної діяльності людей та економічного зростання.

Використання міжнародних стандартів сприятиме поширенню інноваційних технологій завдяки зниженню часу виходу продукції на ринок, забезпеченню прозорості процесу економічних взаємовідносин, оскільки вони допоможуть зменшити витрати і одночасно просувати інновації.

Технічний комітет (ТК) 99 «Матеріали та прилади для сцинтиляційної техніки та техніки, пов'язаної

з вимірюванням іонізуючих випромінень» постійно проводить активну роботу з міжнародної стандартизації та бере активну участь у засіданнях робочих груп ІЕС ТС 45 «Ядерне приладобудування», який є одним з провідних технічних комітетів ІЕС. ТК 99 працює в ІЕС ТС 45 над проектами тих міжнародних стандартів, які сам безпосередньо гармонізує в Україні.

Наприклад, одним із розроблених нами міжнародних стандартів є стандарт на номенклатуру сцинтиляторів, який було гармонізовано в Україні як ДСТУ ІЕС 60412:2009 «Приладобудування ядерне. Детектори сцинтиляційні. Номенклатура. Розміри сцинтиляторів (ІЕС 60412:2007, IDT)». Цей стандарт встановлює номенклатуру позначень сцинтиляторів та виробів сцинтиляційної техніки, а також вводить стандартні розміри сцинтиляторів, що дозволило уніфікувати позначення сцинтиляторів і сцинтиляційних виробів.

ТК 99 брав участь у розроблянні міжнародного електротехнічного словника і його гармонізації в Україні (ДСТУ ІЕС 60050-394:2009 «Електротехнічний словник термінів. Частина 394. Ядерна апаратура. Прилади, системи, обладнання та детектори (ІЕС 60050-394:2007, IDT)»), який дозволив встановити точні дефініції й однозначну відповідність між вітчизняними та міжнародними термінами.

Експертами ТК 99 було розроблено чотири міжнародні стандарти. Зараз ведуться роботи над п'ятим міжнародним стандартом ІЕС 61435 Ed. 2 «High-purity germanium crystals for radiation detectors» (Ядерна апаратура — Кристали германію високочисті для радіаційних детекторів).

Так само ТК 99 проводить експертизу проектів стандартів, що розробляються в інших групах ІЕС ТС 45. У 2011 році було проведено експертизу 34 проектів міжнародних стандартів, на 18 з них було надано наші коментарі.

Посилення роботи в міжнародних організаціях зі стандартизації для технічних комітетів України — це вихід на новий більш сучасний рівень. Розроблення міжнародного стандарту з урахуванням усіх отриманих зауважень від експертів значної частини країн є досить трудомісткою роботою, яка вимагає скрупульозного аналізування та опрацювання численної інформації із залученням великої кількості фахівців, але вона дає можливість враховувати і закладати в міжнародний стандарт усі необхідні сучасні вимоги. Важливе значення має вивчення досвіду передових країн у сфері стандартизації щодо використання міжнародних стандартів, що надасть можливість запроваджувати цей досвід у розвитку національної стандартизації.

Метою статті є пошук напрямків поліпшення стану національної стандартизації, спираючись на досягнення та досвід міжнародної стандартизації.

Під час проведення аналізу публікацій [1, 3, 4, 6], у яких започатковано розв'язання цієї проблеми, нами було з'ясовано, що питанню впливу міжнародної стандартизації на економіку України приділяється недостатньо уваги як з боку органів державної влади, так і в спеціалізованих та фахових виданнях.

На думку авторів, одним із чинників, що впливають на ступінь гармонізації національних стандартів з міжнародними, є рівень орієнтації країни на зовнішні економічні відносини. У багатьох європейських країнах, державна політика яких спрямована на постійну і систематичну гармонізацію вимог стандартів, національні стандарти в значному обсязі гармонізовані з міжнародними.

Як відображено у [3], «групою експертів було доведено, що збільшення в середньому на 1 % кількості міжнародних стандартів як національних призводить до зростання на 0,33 % обсягу торгівлі».

За даними [4], в Україні надано чинності 6 809 національним стандартам, гармонізованим з міжнародними та європейськими. Кількість затверджених стандартів за роками в період з 2001 по 2010 роки представлено на рис. 1.

Така незначна кількість розроблених стандартів пов'язана з тим, що фактичний обсяг фінансування, виділеного на гармонізацію національних стандартів з міжнародними та європейськими, за джерелами Держспоживстандарту, не відповідає потребам. Упродовж 2006—2010 років загальний обсяг фінансування виконання робіт з розроблення національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими, які було затверджено, становив 58 921,42 тис. грн, що становить 84 % від запланованого [4]. Ураховуючи це, можна зробити висновок, що гармонізація в Україні рухається надто повільними темпами.

Стандарти втрачають відповідність сучасним вимогам під впливом технічного розвитку, появи нових методів і матеріалів, нових вимог до якості та

Рис. 1. Кількість затверджених ДСТУ за роками в період 2001—2010 років

безпеки, внаслідок чого стають морально застарілими. Морально застарілі стандарти є гальмом, що значно впливає на розвиток економіки відповідно до досягнень науково-технічного прогресу. Наявність в Україні таких стандартів не відповідає міжнародним нормам і правилам, не сприяє впровадженню нових технологій та інновацій і є об'єктом постійної критики з боку економічних партнерів України.

Згідно з матеріалами звіту [4], станом на 01.03.2006 фонд чинних в Україні міждержавних стандартів, які за угодою між країнами-учасниками СНД використовують як національні до розроблення стандартів для їх заміни (ГОСТ), розроблених ще в СРСР до 1992 року, становив 16 765 стандартів.

Ці стандарти за роками надання їм чинності та у відсотковому відношенні до загальної кількості розподілені у такий спосіб:

- 1947 — 1959 роки — 84 стандарти (0,5 %);
- 1960 — 1969 роки — 973 стандарти (5,8 %);
- 1970 — 1979 роки — 6672 стандарти (39,8 %);
- 1980 — 1991 роки — 9036 стандартів (53,9 %).

У результаті виконання Програми перегляду чинних в Україні міждержавних стандартів (ГОСТ) упродовж 2006—2010 років загальна кількість опрацьованих міждержавних стандартів становить понад 6 500, це близько 50 % кількості міждержавних стандартів, визначених у Програмі перегляду, що є недостатнім. Це пов'язано з тим, що фактичний обсяг фінансування не відповідає потребам. Так, упродовж 2006—2010 років загальний обсяг фінансування виконання робіт з перевірки, перегляду міждержавних стандартів та розроблення національних стандартів на їх заміну, затвердження чи скасування Держспоживстандартом, становив 11 366,405 тис. грн замість запланованого обсягу 25 000,0 тис. грн [4].

Не зважаючи на те, що методи державного регулювання знаходять ефективне застосування в ході процесу гармонізації національних стандартів з міжнародними, стандартизація вимагає системного збільшення коштів не тільки з боку держави, а й з боку підприємств, у тому числі малої та середньої форм господарювання. Представники всіх форм господарювання мають усвідомлювати, що без застосування стандартів неможливо реалізовувати глобальні проекти, які здійснюються спільно кількома країнами. Стандарти дають змогу національному виробникові стати рівноправною частиною глобальної світової економіки.

Виробнику треба зрозуміти, що результати гармонізації неможна оцінювати з позиції негайного економічного ефекту, це довготривалий, але необхідний процес. Так само цей процес вимагає не лише активної участі в міжнародній стандартизації, а й багатосторонніх обговорень проектів національних та між-

народних стандартів на всіх рівнях — політики, стандартизації та виробників.

Згідно з матеріалами нової брошури ISO «Міжнародні стандарти і «приватні стандарти» [5], «приватні стандарти»¹ повинні набувати все більш важливого значення, оскільки однією з основних умов виходу продукції на зовнішні ринки є здатність забезпечувати її відповідність міжнародним вимогам, що регламентують міжнародні стандарти. Під час виходу продукції на міжнародний ринок вимоги щодо продукції можуть бути значно жорсткішими, ніж у національних нормативних документах. Виробники, які мають бажання вийти зі своєю продукцією на міжнародний ринок, у процесі розроблення «приватних стандартів» повинні будуть враховувати міжнародні вимоги до цієї продукції. В Україні відсутнє таке поняття як «приватні стандарти», тоді як у передових державах це поняття є невід'ємною частиною національної стандартизації цих країн.

Автори статті [1] підкреслили, що важливе значення має визнання системи стандартизації споживачами. Переміщення акцентів у боротьбі за конкурентоспроможність та якість продукції із загальнодержавного рівня на рівень безпосередніх виробників вимагає змінення системи стандартизації.

Нами було проведено порівняльний аналіз принципів роботи кількох провідних держав під час розроблення та впровадження міжнародних стандартів з роботою, яка проводиться в Україні в цьому напрямку. Для вивчення досвіду міжнародної стандартизації передових держав було обрано системний підхід з використанням методів аналізу, синтезу та порівняння. Результати порівняльного аналізу наведено у таблиці у вигляді переліку основних аспектів національної стандартизації України [4, 6] порівняно з тими, що існують у цій сфері в Німеччині [2, 7], Великобританії [8, 9], США [10, 11] та Японії [12, 13]. Це дає можливість наочно продемонструвати відмінності основних підходів та принципів стандартизації цих країн від України та зазначити основні напрямки розвитку для національної стандартизації.

Під час проведення порівняльного аналізу встановлено, що уряди означених держав приділяють значну увагу саме роботі в технічних комітетах Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) та Міжнародної електротехнічної комісії (IEC).

Так основним напрямком стандартизації США є просування своїх національних стандартів на міжнародний рівень. Разом з цим експерти цієї країни беруть активну участь у розробленні міжнародних

¹ Стандарти, розроблені за недержавні кошти за умови відкритого обговорення всіх зацікавлених сторін, які набирають статус національних після їх затвердження.

стандартів. Так на відповідальних посадах усіх керівних органів ISO та IEC переважно працюють фахівці із США [14]. Американський національний інститут стандартів представляє інтереси понад 125 000 компаній і 3,5 мільйонів представників малої форми господарювання [11].

Навіть з огляду на те, що в Японії державне регулювання стандартизації здійснюється на високому рівні [15], уряд цієї країни вважає використання міжнародних стандартів важливим інструментом у створенні своєї конкурентоспроможної продукції, для чого фінансово заохочує діяльність з розроблення міжнародних стандартів у стратегічно важливих секторах економіки та провадить засоби щодо розширення участі представників Японії в роботі ISO та IEC.

У Японії з 10 200 національних стандартів 4 890 гармонізовано з міжнародними. Над розробленням міжнародних стандартів IEC та ISO працюють близько 5 000 експертів. Загальна кількість викладачів з основ стандартизації, ураховуючи і ВНЗ, складає 32 000 осіб. Кількість студентів, які після отримання освіти зможуть використовувати здобуті знання на відповідному професійному рівні та у повному обсязі представляти національні інтереси своєї держави як експерти міжнародних стандартів та бути дослідниками у цій сфері, складає 560 000 осіб [12].

Німецьким інститутом зі стандартизації (DIN) гармонізовано з міжнародними понад 90 % від загальної кількості національних стандартів. Найбільша кількість експертів, що працюють у IEC та ISO, представлено від Німеччини, які безпосередньо надають велику кількість зауважень на кожний розроблюваний проект міжнародного стандарту, тим самим просуваючи національні інтереси ще на стадії розроблення проекту міжнародного стандарту. Зараз на стадії розроблення у DIN перебуває близько 5 000 проектів стандартів, які розглядаються у 3 244 робочих комітетах (28 500 експертів). Щорічно публікується близько 2 500 нових стандартів. Загальна кількість національних стандартів понад 30 000.

У комітетах Британського інституту стандартів (BSI) беруть участь близько 9 500 експертів, які розробляють і публікують близько 2 000 стандартів на рік. Так, за 2008 рік було опубліковано 1 831 новий стандарт, у 2009 році — 2 182, у 2010 — понад 2 050. Зараз на стадії розроблення у BSI перебуває понад 7 000 стандартів. Загальна кількість чинних стандартів складає близько 34 600 стандартів [8].

Експерти від Великобританії беруть активну участь у розробленні проектів міжнародних стандартів ISO та IEC.

Департаментом у справах бізнесу та інновацій уряду Великобританії було проведено досліджен-

ня, яке підтвердило позитивний вплив стандартів на економічний розвиток, продуктивність, інновації та торгівлю. За результатами дослідження було встановлено, що стандарти збагачують економіку Великобританії до 2,5 млрд фунтів щорічно [9].

У всіх провідних державах приділяється значна увага роботі за принципами прозорості та відкритості розроблення стандартів, що надає великий позитивний вплив на якість стандартів. У 2010 році на сайті BSI було відкрито доступ до розроблюваних проектів стандартів. За перші 9 місяців було зареєстровано понад 62 000 відвідувачів із 175 країн. На нашу думку, цей досвід може бути цікавим і для України, де національні виробники (які не входять до складу ТК) та споживачі не мають можливості безпосередньо надавати й аналізувати пропозиції під час розроблення проектів стандартів, що не дає змоги досліджувати, вивчати й враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін.

Пріоритетним напрямком провідних країн є допомога безпосередньому виробнику, що зафіксовано у багатьох національних нормативних документах. Формування високорозвиненої економіки неможливе без активного залучення до інноваційної діяльності підприємств малої та середньої форм господарювання.

Під час аналізування було проведено порівняння робіт, які проводяться у цьому напрямку в Україні, з означеними вище країнами. Це дало можливість виділити як позитивні, так і негативні моменти.

До позитивних моментів для України можна віднести те, що упродовж 2006—2010 років Держспоживстандартом затверджено 5 055 національних стандартів (з них 4052 національних стандартів та 5 змін до них, гармонізованих з міжнародними та європейськими). Рівень гармонізації національних стандартів від загальної кількості прийнятих за ці роки склав 80,2 % [4].

Значним негативним моментом є той факт, що Державною програмою стандартизації на 2006—2010 роки було передбачено розроблення 8570 національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими, але було затверджено 47,3 % від запланованої кількості, а загальна кількість цих стандартів станом на 31.12.2010 склала лише 6809 [4]. Так само треба зазначити, що в Україні залишається чинними половина від загальної кількості міждержавних стандартів, розроблених ще до 1992 року, які потребують невідкладного перегляду. Треба зазначити, що національні стандарти, яким надано чинності у період до 2007 року, вже потребують перегляду відповідно до вимог національної стандартизації.

Також одним з негативних моментів є той факт, що тільки 41 ТК України працює в 132 структурних

Аналіз основних пріоритетів у стандартизації різних країн

		Національні організації зі стандартизації				
Основні пріоритети у стандартизації		Німеччина Німецький інститут із стандартизації (DIN)	Великобританія Британський інститут стандартів (BSI)	США Американський національний інститут стандартів (ANSI)	Японія Японський промисловий комітет з технічного регулювання (JISC)	Україна Міністерство економічного розвитку і торгівлі
1		2	3	4	5	6
Організації з розроблення національних стандартів та порядок їх фінансування		DIN є національною організацією Німеччини з розроблення стандартів. Державне фінансування у галузі охорони здоров'я, екології, охорони праці та техніки безпеки у бюджеті DIN складає 16 %	BSI — неурядова організація, яку уряд визнає як офіційного представника з усіх питань стандартизації. Державне фінансування — близько 15 %	ANSI — неурядова некомерційна організація, яка затверджує національні стандарти та об'єднує понад 700 фірм-членів, урядових органів, інститутів та промислових організацій і фінансується в основному за рахунок членських внесків і прибутків від продажу стандартів. Її було засновано у 1918 році	JISC об'єднує виробників у рамках професійних організацій, які розроблюють стандарти за тісного співробітництва з відповідними міністерствами. Високий рівень державного регулювання щодо стандартизації. Урядова підтримка діяльності з розроблення міжнародних стандартів у стратегічно важливих секторах економіки; з розширення участі представників Японії в роботі технічних комітетів ISO та IEC	9 грудня 2010 року було перейменовано Держспоживстандарт у Державну службу технічного регулювання України. У квітні 2011 року їй було ліквідовано, а функції покладено на Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Державну ветеринарну та фітосанітарну службу і Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів. Фінансування здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на різних рівнях
Участь у розробленні міжнародних стандартів	Кількість експертів, що працюють в IEC [16]	3572	1190	2628	1858	57
	Кількість ТК ISO, у роботі яких беруть участь експерти [17]	718	720	610	677	337
Розроблення національних стандартів на основі міжнародних		На сьогодні близько 90 % розробок DIN гармонізовано з відповідними стандартами IEC та ISO	Близько 25 % національних стандартів прийнято методом обкладки міжнародні стандарти. Понад 16 % міжнародних стандартів прийнято частково	У багатьох випадках стандарти США гармонізують відповідно до ISO та IEC, з цієї причини ANSI грає важливу роль не тільки у створенні міжнародних стандартів, а й у прийнятті національних стандартів США як міжнародних	До кінця 2010 року було гармонізовано 48 % стандартів, що складає 4890 стандартів. Після прийняття національного стандарту його одразу пропонують як проект міжнародного стандарту	У 2010 році рівень гармонізації склав 80,2 % загальної кількості прийнятих національних стандартів. На жаль, дя кількості стандартів значно мала, щоб вони могли суттєво впливати на розвиток країни

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6
<p>Принцип відкритості</p>	<p>Публікація «попереднього стандарту»; участь усіх зацікавлених сторін. DIN організовує роботу 28500 тис. експертів з різних галузей науки і техніки</p>	<p>Публікація «попереднього стандарту». У 2010 році на сайті BSI було відкрито доступ до розроблюваних проектів стандартів. За перші 9 місяців було зареєстровано понад 62 000 відвідувачів із 175 країн</p>	<p>На даний час на офіційному сайті ANSI обговорюють понад 200 розроблюваних стандартів від різних організацій у приватному та державному секторах. Доступ до розроблюваних стандартів мають усі члени ANSI</p>	<p>Від промисловості з JISC співпрацюють 589 промислових компаній та організацій</p>	<p>У процесі обговорення беруть участь тільки ті організації, що входять до складу ТК, у якому даний проект стандарту розробляється, а також організації, яким посилається на відгук</p>
<p>Відповідність стандартів сучасному науково-технічному рівню</p>	<p>Інтеграція стандартизації в дослідження та проектування (для покращання передавання знань і технологій між промисловістю, дослідженнями і вищою освітою в секторах з високим рівнем інновацій)</p>	<p>Жорстка державна політика для залучення інноваційних компаній до національної стандартизації. Постійний перегляд національних стандартів</p>	<p>Обов'язковий перегляд усіх стандартів на рекурентній основі, яка забезпечує їхню постійну продуктивність</p>	<p>Перегляд стандартів один раз на три роки</p>	<p>Стандарти на продукцію повинні переглядатися не рідше одного разу на п'ять років, але й дотепер чинні міждержавні стандарти, які було розроблено у 70—90 роках. Так само деякі національні стандарти, яким надано чинності у період до 2007 року, вже потребують перегляду</p>
<p>Інноваційна політика</p>	<p>Підтримування інновацій на ранніх стадіях шляхом ефективної співпраці між дослідницькими центрами, бізнесом та стандартизацією</p>	<p>Сприяння отриманню інновацій та упровадженню їх в усіх галузях економіки; вивчення економічної доцільності використання різних форм стандартизації для досягнення максимальної користі від інновацій та впровадження новітніх технологій. Інвестування розвитку інновацій</p>	<p>В одних випадках стандарти передують інноваціям, устанавлюючи критерії для проектування і задаючи експлуатаційні характеристики, які задовольнятимуть вимоги користувачів. В інших — інноваційна ідея, що знайшла своє місце на ринку, стає основою нового стандарту, який згодом фізично документує узгоджене рішення, перевірене і підтверджене часом</p>	<p>Етапи досліджень і розроблення продукції та стандартів йдуть паралельно</p>	<p>У 2006 році створено Державне підприємство «Національний центр упровадження галузевих інноваційних програм», одним із завдань якого є стандартизація інвестиційно-інноваційної діяльності відповідно до міжнародних норм. Але його діяльність не має значного впливу на розвиток інновацій</p>

підрозділах ISO/TC/SC у статусі активного члена, та лише 10 ТК — у статусі активного члена у 30 структурних підрозділах IEC [4]. З наведеного вище можна зробити висновки, що держава не докладає достатніх зусиль для зацікавлення ТК щодо активної роботи з розроблення міжнародних стандартів. Це має включати як роз'яснювальну складову, так і заохочувальну.

Для порівняння представники США беруть участь у роботі 157 зі 177 структурних підрозділів IEC у статусі активного члена, з них вони очолюють 13 ТК, 11 підкомітетів і 29 робочих груп. Також представники США беруть участь у роботі 562 структурних підрозділів ISO/TC/SC у статусі активного члена, з них очолюють 32 з 265 ТК, 89 підкомітетів і 118 підрозділів ISO [11].

Одночасно з цим немає жодного технічного комітету IEC, керівниками якого були б українські представники. Чисельність експертів від України [16, 17], які беруть участь у роботі над проектами міжнародних стандартів, мізерно мала порівняно з розглянутими в статті державами (таблиця). Робота з міжнародної стандартизації потребує вкладення великої кількості грошей, тому фінансування з боку держави дозволило більшій кількості експертів від України брати участь у засіданнях робочих груп ISO и IEC.

Спираючись на досвід передових країн, можна виділити кілька пріоритетних напрямів, упровадження яких в Україні принесло б значну економічну вигоду для нашої держави і дало б змогу вийти на більш високий рівень економічного розвитку, а саме:

- Потрібно удосконалити систематизований підхід до створення національних стандартів. Головна організація із стандартизації має визначати пріоритетність розроблення стандартів, які дають економічний або соціальний ефект².

- В Україні необхідно створити нові процедури, спираючись на досвід передових країн, для забезпечення більш швидкого та прозорого процесу розроблення стандартів, створення можливості легкого доступу до проектів розроблюваних національних та міжнародних стандартів за допомогою засобів масової інформації, інформаційно-комунікаційних технологій тощо, що не потребує значних фінансових затрат, але допомогло би вивчати, аналізувати та враховувати думки і пропозиції всіх зацікавлених сторін, та дозволило би всім бажаючим брати участь у розробленні національних стандартів.

- Необхідність реально працюючого систематизованого контролю за своєчасним переглядом стандартів. Контроль за переглядом стандартів здійсню-

ють ТК, але відсутність достатнього фінансування з боку держави не дає можливості виконувати цю роботу в повному обсязі. Треба на законодавчому рівні створити умови для того, щоб ТК мали достатнє фінансування для виконання своїх функцій, також шляхом залучення приватних коштів.

- У разі, коли під час використання стандартів виникає необхідність внесення змін та доповнень до нього, вважаємо за необхідне за умови внесення понад 5 змін переглядати чинний стандарт не в межах п'ятирічного терміну, а за фактом внесення змін та доповнень. Так, наприклад, ДСТУ 1.3-2004 «Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення, погодження, прийняття та позначання технічних умов», до якого внесено велику кількість змін, що дуже ускладнює його використання, досі не було перевидано. ДСТУ 1.7-2001 «Національна стандартизація. Правила і методи прийняття та застосування міжнародних і регіональних стандартів (ISO/IEC Guide 21:1999, NEQ)» вже не відповідає сучасним вимогам та викликає дуже багато питань. Не зважаючи на те, що термін його перегляду вже давно минув, його так і не було переглянуто. Тобто термін перегляду чинних стандартів має бути більш диференційованим, тому що будь-яка стратегія роботи зі стандартизації має бути гнучкою та динамічною. Постійні мінливі вимоги реального життя унеможливають жорсткі поняття у стандартизації.

- Упровадження системи роз'яснювальної роботи серед представників усіх форм господарювання і споживачів щодо необхідності участі під час розроблення національних та міжнародних стандартів. Створення умов для залучення більшої кількості представників усіх форм господарювання до розроблення стандартів за власні кошти.

- Відсутність достатнього фінансування та контролю з боку держави не дають змоги привести морально застарілі національні стандарти до міжнародного рівня. Треба на законодавчому рівні розглянути питання щодо заохочування та фінансування діяльності національних ТК щодо роботи в міжнародних організаціях зі стандартизації та участі в обговоренні нових міжнародних проектів, просуваючи українські інтереси на міжнародному ринку.

ВИСНОВКИ

З усього згаданого вище можна зробити такі висновки.

1. Участь України у міжнародній стандартизації допоможе суспільству та представникам усіх форм господарювання посилити, розвивати і зробити більш доступними регіональні та глобальні ринки.

2. Україна повинна значно підвищити ефективну роль у роботі ISO, IEC та інших міжнародних організацій зі стандартизації, впливаючи на розроблення ▶

² Соціальний ефект дають стандарти, спрямовані на забезпечення життя та здоров'я людей, охорону навколишнього середовища. Стандарти, що ведуть до економії ресурсів, підвищення надійності, технічної та інформаційної сумісності, мають безпосередній економічний ефект.

міжнародних стандартів з урахуванням своїх інтересів шляхом підняття престижу участі в цих організаціях.

3. Одним із перспективних напрямків подальшого пошуку у цій сфері, як приклад, є детальне вивчення досвіду державного регулювання Японії щодо залу-

чення і стимулювання представників промисловості та бізнесу до активної роботи у національних міжнародних організаціях зі стандартизації.

Усвідомлення урядом України необхідності нових сучасних стандартів допоможе вдихнути нове життя в українську стандартизацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шнипко О., Віткін Л. Технічне регулювання та інновації // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2007. — № 6. — С. 3—10.
2. Зосереджуючись на майбутньому. Німецька стратегія стандартизація // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2010. — № 5. — С. 23—28.
3. Віткін Л. Аналіз досвіду застосування угоди про технічні бар'єри в торгівлі СОТ // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2009. — № 3. — С. 9—17.
4. Остаточний звіт про виконання Державної програми стандартизації на 2006—2010 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2006 № 229 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.dssu.gov.ua:1080/control/uk/publish/category/main?cat_id=127043
5. Нова брошура ISO «Міжнародні стандарти і «приватні стандарти» // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2010. — № 5. С. 17—22.
6. Державна інспекція України з питань захисту споживачів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.dssu.gov.ua
7. Deutsches Institut fur Normung, DIN (Німецький інститут із стандартизації) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.din.de>
8. British Standards Institution, BSI (Британський інститут стандартів) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bsigroup.com/en/>
9. BSI Group Annual Report and Financial Statements 2010 (Річний і фінансовий звіт Британського інституту стандартів за 2010 рік) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bsigroup.com/upload/Corporate%20Marketing/Financial%20Performance/BSI_Group_Annual_Report_and_Financial_Statements_2009.pdf
10. American National Standards Institute. Annual report 2009—2010 (Американський національний інститут стандартів. Звіт за 2009—2010) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://publicaa.ansi.org/sites/apdl/Documents/News%20and%20Publications/Brochures/Annual%20Report%20Archive/2009_2010_Annual_Report/ANSI_2010_AnnualReport.pdf
11. American National Standards Institute, ANSI (Американський національний інститут стандартів) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ansi.org/>
12. Japanese Industrial Standarts Commitee. Annual report 2010 (Японський промисловий комітет з технічного регулювання. Річний звіт за 2010 рік) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.jisc.go.jp/policy/nenji/houkoku2010eng.pdf>
13. Japanese Industrial Standards Committee, JISC (Японський промисловий комітет з технічного регулювання) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.jsa.or.jp/default_english.asp
14. Сучасний стан систем стандартизації США // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2010. — № 4. — С. 24—26.
15. Стандартизація в Японії: інтерв'ю з президентом асоціації зі стандартизації Японії Масамі Танакою // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2010. — № 6. — С. 34—35.
16. International Electrotechnical Commission (Міжнародна електротехнічна комісія) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iec.ch/>
17. International Organization for Standardization (Міжнародна організація із стандартизації) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iso.org/iso/ru/home.htm>